

DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF HUNTING TOURISM IN EASTERN CROATIA

PERSPEKTIVE RAZVOJA LOVNOG TURIZMA U ISTOČNOJ HRVATSKOJ

FLORIJANCIC, Tihomir; BOSKOVIC, Ivica; OPACAK, Anđelko; SUDARIC, Tihana;
PUŠKADIJA, Zlatko; PINTUR, Krunoslav & KRALJICAČ, Željko

Abstract: *Significant problems of hunting tourism in Croatia are unharmonized legislation, lack of specialized touristic agencies, incompetent staff, complicated bureaucracy, inadequate accommodation offer, partial statistical data, weak marketing, many mine fields left after the war finished, lack of other touristic offers etc. This paper analyzes the present state of hunting tourism in eastern Croatia, searching for new possibilities of extension of the touristic offers and prepared residence.*

Key words: *hunting tourism, regional development, hunting, eastern Croatia*

Sažetak: *Značajniji problemi lovnog turizma u Hrvatskoj su neusklađena zakonska regulativa, nedostatak specijaliziranih turističkih agencija, nestručnost osoblja, komplicirana birokracija, nesređena statistika, neprimjerena smještajna ponuda, slab marketing, miniranost lovišta, nedostatak osmišljenog boravka gostiju i dr. Rad analizira trenutno stanje u lovnom turizmu u istočnoj Hrvatskoj, istražuje mogućnosti proširenja ponude i osmišljenog boravka u turizmu.*

Ključne riječi: *lovni turizam, regionalni razvoj, lovstvo, istočna Hrvatska*

Authors' data: Tihomir Florijančić, doc.dr.sc., Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, flory@pfos.hr; Ivica Bošković, mr.sc., Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, bivica@pfos.hr; Anđelko Opačak, prof.dr.sc., Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, andelko@pfos.hr; Tihana Sudarić, mr.sc., Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, tihana.sudaric@pfos.hr; Zlatko Puškadija, doc.dr.sc., Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, pzlatko@pfos.hr; Krunoslav Pintur, dr.vet.med., Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, krunoslav.pintur@vuka.hr; Željko Kraljičak, dipl.ing.agr., Osječko-baranjska županija, Osijek, poljoprivreda-gospodarstvo@obz.hr

1. Uvod

Specifična reljefna i klimatska različitost Hrvatske uvjetuje i značajnu bioraznolikost tj. relativno očuvane bogate prirodne resurse, prvenstveno flore i faune. Ovi preduvjeti osnova su za razvoj lovnog turizma (Kovačević & Kovačević, 2006), kao jednog vida ruralnog turizma. Istočna Hrvatska ima dugu lovnu tradiciju i raspolaže potencijalnim kapacitetima, što je čini privlačnom i atraktivnom destinacijom za brojne domaće i inozemne lovce. No isto tako, kako navodi Tarnaj (2000), naši potencijali u lovnom turizmu nisu ni približno iskorišteni. Tome u prilog idu i podaci Državnog zavoda za statistiku, koji govore da istočna Hrvatska odnosno Slavonija, kao jedna od devet turističkih regija, ima godišnje zabilježen najmanji broj noćenja (0,5 %) odnosno kapaciteta (0,4 %) prema vrstama smještajnih objekata. Kovačević & Kovačević (2006) navode da se današnji problemi lovnog turizma odnose na neadekvatnu smještajnu ponudu, nesređene statističke izvore, nestručnost zaposlenih u području lovnog turizma, izostanak promocije, marginaliziranje uloge lovnog turizma u strategijama razvoja te na druge važne probleme. Valja napomenuti, kako je stvaranje atraktivnog lovno-turističkog proizvoda dugotrajan i skup proces, koji je isplativ samo ako ga se valorizira polivalentnim vrijednostima, odnosno materijalnim i nematerijalnim učincima (Tarnaj, 2000).

Cilj rada je analizirati trenutno stanje u lovnom turizmu u istočnoj Hrvatskoj, ukazati na probleme te istražiti razvojne mogućnosti.

2. Metode istraživanja

Istraživanje je provedeno izvidajno (eksplorativno). U dijelu rada koji obrađuje teorijsku osnovu korištene su metode istraživanja za stolom (desk istraživanje), dok je u praktičnom dijelu rada korišteno ispitivanje vlasnika agencija za lovni turizam, stručnih suradnika za lovstvo pojedinih lovoovlaštenika te stručnih pratitelja lovaca. Instrument istraživanja bio je intervju osobnim komuniciranjem s ispitanicima. Uzorak je bio namjerni – 16 ispitanika. Istraživanje je provedeno tijekom proljeća 2008. godine u turističkoj regiji Slavonija kojoj administrativno pripadaju četiri županije: Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska i Požeško-slavonska.

3. Rezultati i rasprava

3.1 Stanje lovstva i lovnog turizma u Hrvatskoj

Republika Hrvatska pripada u skupinu zemalja koje su poželjne kao lovna destinacija (Hofer, 2002). Prema Statističkom ljetopisu (2007) u razdoblju 1997.- 2005. godine nakon neznatne stagnacije krajem devedesetih godina broj lovačkih domova, kao i broj odstrijeljene divljači, povećao se početkom novog tisućljeća. Slična situacija je i u nekim europskim zemljama (Krostitz, 1996). Na ovaj se način neizravno može protumačiti da je nastupilo i povećanje brojnosti divljači u našim staništima, što je dokaz kvalitetnijeg održivog gospodarenja lovištima. Najveći broj divljači odstrijeljen je u prirodi, tijekom završne faze uzgojnog rada u lovištu, pri čemu je

odstrjel gospodarski najznačajnijih vrsta povećan i to jelena 41%, srna 36% te 34% divljih svinja. Kod ostalih vrsta divljači zabilježena je stagnacija ili smanjenje broja odstrjela. Ovi službeni statistički podaci su indikativni i pokazuju trend brojnosti divljači, odnosno njihova odstrjela, ali ne pokazuju egzaktno stanje jer je evidencija po lovačkim udrugama blago rečeno upitna zbog neupućenosti i neznanja, ali i zbog nepostojanja univerzalnog i standardiziranog načina provođenja lovačke evidencije i statistike (Tolušić, et al., 2006). Ova pojava nije problem samo u Hrvatskoj, pa tako Lecocq (1997) navodi da podaci o lovstvu u zemljama Europske unije nisu u potpunosti transparentni jer je statistika često iz raznih razloga nepotpuna. Očit primjer za neažuriranu evidenciju je i broj lovaca budući da je prema službenim statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku 2005. bio 43.110, dok samo Hrvatski lovački savez ima preko 50.000 članova, a ukupan broj lovaca u Hrvatskoj premašuje 70.000. Iz ovih pokazatelja nije moguće saznati koliko su u ovoj strukturi zastupljeni strani, a koliko domaći lovci turisti te koliko je ukupan financijski učinak takvog lova, čime je prava evaluacija podataka gotovo nemoguća.

3.2. Problemi lovnog turizma u istočnoj Hrvatskoj

U istočnoj Hrvatskoj odnosno četiri županije koje administrativno pripadaju turističkoj regiji Slavonija broj lovaca se danas kreće oko 10 tisuća, a ovo je podatak koji značajno govori o tradiciji lovstva u ovim područjima.

Iz podataka navedenih u tablici 1. očito je da u svim županijama turističke regije Slavonija ima manji broj državnih lovišta koji su većih površina, pri čemu treba istaknuti da su po svome bonitetu (kvaliteti) vrjedniji.

Županija	Lovišta		Površina			Broj ležajeva
	Vrsta	Broj	$\bar{x}$	Min	Max	
Osječko – baranjska	Državnih	27	4.148	800	26.070	71
	Zajedničkih	86	3.013	705	7.518	0
Vukovarsko – srijemska	Državnih	18	4.730	862	18.092	33
	Zajedničkih	51	3.140	1.003	11.892	24
Brodsko – posavska	Državnih	15	4.741	433	12.040	14
	Zajedničkih	25	4.862	1.244	10.368	0
Požeško – slavonska	Državnih	16	4.786	1.686	6.080	0
	Zajedničkih	24	5.862	1.734	13.423	0

Tablica 1. Lovišta i smještajni kapaciteti u županijama istočne Hrvatske

Prema strukturi površina ovo su uglavnom šumska područja u kojima obitava i kvalitetnija divljač (jelen obični, divlja svinja, srna). Ovim lovištima u pravilu gospodare lovoovlaštenici, kojima lovstvo nije primarni izvor prihoda, ali koji njima ipak gospodare na tržišnoj osnovi. S druge strane vidljiv je veći broj površinski manjih tzv. zajedničkih (županijskih) lovišta, koji su po svome bonitetu manje vrijedni (uglavnom poljoprivredne površine) te u njima obitava i trofejno manje vrijedna divljač (srna, zec, fazan). Ovim lovištima uglavnom gospodare domicilne lovačke udruge, kojima lov sam po sebi predstavlja odmor, zabavu odnosno rekreaciju bez značajnije dobiti u smislu lovnog gospodarenja.

Ovi pokazatelji govore da istočna Hrvatska zasigurno ima značajni potencijal za razvoj lovnog turizma različitih razina. Međutim, ponuda kvalitetnih lovišta i divljači, smještajnih kapaciteta, kao i neizostavnih sadržaja koji prate ovakav oblik turističke ponude nisu još uvijek adekvatni, dostatni i prepoznatljivi. Veliki problem je u kompliciranoj zakonskoj regulativi, posebice za lovačke udruge, koje bi se trebale prilagoditi i međusobno uskladiti provođenje Zakona o lovstvu, Zakona o udrugama, Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, Zakona o oružju, Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu te brojnih drugih (pod)zakonskih akata, što se u praksi pokazalo teško provedivim. Iz ovih razloga značajan je nesrazmjer između broja lovišta odnosno lovoovlaštenika, a time i potencijalnih davatelja usluga u lovnom turizmu s jedne strane, i malog broja raspoloživih smještajnih kapaciteta za lovce i ine turiste s druge strane.

Dobrim dijelom, posljedica ovakvog stanja je utjecaj koje je na gospodarstvo istočne Hrvatske imao Domovinski rat, tijekom kojeg su značajno narušeni i resursi u lovnom gospodarenju, što je snažno utjecalo i na lovni turizam. Naime, jedan veliki dio istočne Hrvatske bio je nedostupan ustavno-pravnom poretku Republike Hrvatske od 1991. do 1996. odnosno 1998. godine. Nadalje kao veliki problem uočen je nedostatak stručnih kadrova u lovstvu jer gostu-lovcu treba prema njegovoj želji i mogućnostima ponuditi divljač određene trofejne odnosno financijske vrijednosti, što u prirodi nije nimalo jednostavan zadatak. Sljedeći problem je veliki krivolov odnosno lovokrađa, posebice kod jelenske divljači, koja zbog toga ne mogu postići zadovoljavajuće brojno stanje, dobnu i spolnu strukturu, kao i trofejnu kvalitetu, čime je i ponuda oskudnija. U usporedbi sa zemljama u okruženju uočava se nejednako vrijeme lovostaja na pojedine životinjske vrste, što hrvatski lovni turizam stavlja u tržišno neravnotežan položaj s okolnim zemljama. Isto tako, strani turisti ukazuju na probleme s oružjem i odstrijeljenom divljači na graničnim prijelazima, nedostatak ovlaštenih objekata za pregled divljači, kompliciranu birokraciju i administraciju itd. Sve ovo govori da je lovni turizam bremenit brojnim problemima, kako iz perspektive domaćih, tako i stranih lovaca, a posebice potencijalno zainteresiranih za bavljenje lovnim turizmom.

3.2 Mogućnosti razvoja

Iako bremenit brojnim problemima, lovni turizam zahvaljujući svojoj tradiciji te očuvanim prirodnim resursima u istočnoj Hrvatskoj ima izvrsnu perspektivu. Stoga je lovni turizam nužno ugraditi te snažno poduprijeti u razvojnoj strategiji hrvatskog turizma, posebice na području slavonskih županija. Potrebno je lovoovlaštenike rasteretiti nepotrebno komplicirane administracije, u tom smjeru prilagoditi i uskladiti propise, a one koji ozbiljno žele razvijati lovni turizam primjereno financijski stimulirati. Značajno poboljšati institucionalno obrazovanje kadrova, kao i edukaciju lovaca. Marketinškim aktivnostima u inozemstvu isticati prednosti Hrvatske kao lovne destinacije, te poticati i razvijati specijalizirane agencije. Povezati lovni s drugim vidovima ruralnog turizma (posebice) npr. ekoturizmom, seoskim turizmom i sl. Osmisliti lovnu alternativne aktivnosti u prirodi, kao npr. obuka lovačkih pasa, fotosafari, promatranje ptica („birdwatching“), jahanje i drugi sportsko rekreacijski sadržaji itd. Razvojem lovstva odnosno lovnog turizma kao prepoznatljive

gospodarske grane u istočnoj Hrvatskoj, zasigurno će se mobilizirati i druge prateće gospodarske aktivnosti, a time ostvariti i značajniji pozitivni financijski učinak.

4. Zaključak

Lovni turizam u istočnoj Hrvatskoj nedovoljno je afirmiran, iako za njegov razvoj postoje izvrsni preduvjeti, kao što su tradicija, relativno očuvani biljni i životinjski svijet, brojna lovišta i dr. Isto tako, lovni turizam je vrlo slabo zastupljen u strateškim odrednicama i marketinškim aktivnostima. Njegov razvoj opterećen je brojnim problemima, ponajprije zbog neusklađenosti zakonske regulative, nedovoljnih i neadekvatnih smještajnih kapaciteta, nestručnog kadra i rada u lovstvu, komplicirane birokracije, nesređene administracije itd. Rješavanjem ovih problema stvorit će se pretpostavke za razvoj lovstva odnosno lovnog turizma kao prepoznatljive gospodarske grane. Osmišljenim boravkom turista – lovaca zasigurno će se mobilizirati i druge prateće gospodarske aktivnosti, a time ostvariti i značajniji pozitivni financijski učinak. Stoga Hrvatsku u svijetu ne treba predstavljati samo kao 'zemlju s tisuću otoka', nego u njezinu prezentaciju uključiti i njen kontinentalni dio, kao prostor raznolikog i očuvanog prirodnog okruženja i tradicijskih vrijednosti, gdje svoje značajno mjesto zasigurno zauzima lovni turizam.

5. Literatura

- Državni zavod za statistiku (2008). Statistički ljetopis 2007 /on line/. *Dostupno na:* http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2007/15-bind.pdf *Pristup:* 20-05-2008
- Hofer, D. (2002). *The Lion's Share of the Hunt. Trophy Hunting and Conservation-Areview of the legal Euroasian tourist hunting market and trophy trade under Cites.* Traffic Europe, Brussels, Belgium, ISBN 90 75243 06 5
- Kovačević, B. & Kovačević, M. (2006). Lovni turizam. U: S. Čorak & V. Mikačić (ur.), *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, 191-213. Institut za turizam, Zagreb, ISBN 953-6145-16-2
- Krostitz, W. (1996): The market for game meat. *Fleischwirtschaft*, Vol. 76 No. 10, 1029-1036, ISSN 0015-363X
- Lecocq, Y. (1997). A European perspective on wild game meat and public health. *Revue Scientifique et Technique Office International des Epizooties*, Vol. 16, No. 2, 579-585, ISSN 0253-1933
- Loveleck, B. (2007). *Tourism and Consumption of Wildlife, Hunting, Shooting and Sport Fishing.* Routledge, Oxon, UK, ISBN 978-0-415-40381-8
- Tarnaj, I. (2000). Stanje i perspektive lovnog turizma u Republici Hrvatskoj. *Hrvatske šume*, No. 46-47, 32-34, ISSN 1330-6480
- Tolušić, Z.; Florijančić, T.; Kralik, I.; Sesar, M. & Tolušić, M. (2006). Tržište mesa divljači u istočnoj Hrvatskoj. *Poljoprivreda*, Vol. 12, No. 2, 58-63, ISSN 1330-7142